

KẾ TOÁN QUẢN TRỊ DOANH NGHIỆP TẠI VIỆT NAM TRƯỚC XU THẾ HỘI NHẬP KINH TẾ

ThS. NGUYỄN HẢI VÂN - Đại học Kinh tế Kỹ thuật Công nghiệp

Doanh nghiệp trong nước đang đứng trước nhiều cơ hội lớn hơn khi Việt Nam tham gia các Hiệp định Thương mại Tự do, Hiệp định thương mại xuyên Thái Bình Dương (TPP), Cộng đồng Kinh tế ASEAN. Tuy nhiên, kinh nghiệm thực tế cho thấy, việc phải cạnh tranh với những đối thủ nước ngoài có tiềm lực về tài chính, kinh nghiệm thương trường, kỹ năng quản trị doanh nghiệp, trong đó có việc ứng dụng kế toán quản trị trong hoạt động kinh doanh, nếu không có sự chuẩn bị kỹ càng, thì thất bại của các doanh nghiệp trong nước chỉ là "một sớm một chiều".

Thực trạng kế toán quản trị tại Việt Nam

Tại Hội thảo 20 năm cải cách hệ thống kế toán do Hội Kế toán và Kiểm toán Việt Nam tổ chức mới đây, một số chuyên gia trong lĩnh vực tài chính nhận định, hệ thống kế toán quản trị yếu kém chính là một trong những nguyên nhân dẫn đến sự thất bại của nhiều doanh nghiệp (DN) Việt Nam trong giai đoạn khủng hoảng vừa qua. Thất bại của một số DN lớn trong giai đoạn vừa qua như Vinashin, Vinalines... có một phần nguyên nhân từ việc chúng ta không có hệ thống đánh giá tin cậy, trong đó phải kể đến việc thiếu các thông tin do kế toán quản trị cung cấp, phục vụ cho việc quản lý điều hành và kiểm soát hoạt động kinh tế tài chính trong các DN này. Trong thời kỳ hội nhập kinh tế quốc tế sâu rộng như hiện nay, những thông tin mà kế toán quản trị cần nắm bắt bao gồm cả thông tin tài chính và thông tin phi tài chính. Do vậy, không ít chuyên gia cảnh báo nếu vẫn sử dụng đơn thuần những chỉ tiêu tài chính như lợi nhuận, ROA, ROE... thì vẫn sẽ còn nhiều DN tiếp tục thất bại trong tương lai.

Kinh nghiệm quốc tế cho thấy, muốn thành công trên thương trường, DN phải có mục tiêu và có một kế hoạch hành động trong ngắn hạn và dài hạn để chiếm lĩnh được khách hàng. Nhiều DN trong nước dù đã xây dựng được chiến lược, thậm chí đầu tư tương đối lớn để xây dựng chiến lược rất hoành tráng, song việc thực hiện thành công chiến lược mới là vấn đề đáng bàn. Trên thế giới, kế toán quản trị có vai trò quan trọng trong quá trình xây dựng và thực hiện chiến lược. Cán bộ kế toán quản trị ngày nay không còn đơn thuần làm công việc đo, đếm mà phải

được mở rộng bao hàm cả các nhu cầu đối với quá trình ra quyết định chiến lược kinh doanh. Người làm kế toán quản trị ngày nay cần phải hiểu được các lĩnh vực chức năng khác như marketing, tài chính, quản trị hòa quyện với các quyết định của kế toán thế nào. Trong khi đó, ở Việt Nam, trong nhiều năm qua, chưa có nhiều DN nhận được sự hỗ trợ tích cực của nhân viên kế toán quản trị để xây dựng và thực hiện chiến lược. Thậm chí, nhân viên kế toán quản trị còn chưa đủ khả năng hỗ trợ các nhà quản trị trong quá trình ra các quyết định ngắn hạn.

Kế toán quản trị là lĩnh vực chuyên môn sâu của kế toán nhằm nắm bắt các vấn đề về thực trạng, đặc biệt thực trạng tài chính của tổ chức kinh tế, phục vụ quản trị nội bộ và ra quyết định quản trị. Thông tin kế toán quản trị đặc biệt quan trọng trong quá trình vận hành của DN, đồng thời phục vụ việc kiểm soát, đánh giá DN. Tuy nhiên, theo các chuyên gia tài chính, kiến thức về kế toán quản trị tại các DN Việt Nam hiện vẫn còn rất hạn hẹp. Nhiều nhà quản trị DN nhầm lẫn giữa quản trị với quản lý, đồng thời cho rằng hệ thống kế toán có nhiệm vụ chính là kiểm tra, kiểm soát. Trong khi đó, vai trò quan trọng hơn của kế toán quản trị là hỗ trợ cho các nhà quản trị trong quá trình hoạch định, kiểm soát và đánh giá để khuyến khích, tạo động lực giúp cho DN sử dụng hiệu quả nguồn lực có hạn nhằm đạt được mục tiêu đã đặt ra. Mặt khác, việc chủ yếu dựa trên kinh nghiệm, trực giác chủ quan mà chưa hình thành cách thức quản lý và kinh doanh hiện đại cũng làm cho các nhà quản trị DN chưa biết sử dụng kế toán quản trị như một công cụ hỗ trợ đắc lực cho việc điều hành, kiểm soát hoạt động kinh

doanh và chiến lược sản phẩm cho DN mình. Trong khi nhân viên kế toán quản trị cũng chưa chủ động tư vấn và cung cấp các thông tin phục vụ quá trình ra quyết định của các nhà quản trị.

Ngoài ra, tại Việt Nam, kế toán quản trị cũng chỉ mới được đưa vào giảng dạy trong các trường đại học vào khoảng sau năm 1994. Tuy nhiên, theo đánh giá của một số chuyên gia, hiện không ít giảng viên chưa hiểu đầy đủ về kế toán quản trị, còn có sự nhầm lẫn giữa kế toán quản trị với kế toán chi tiết. Một số giáo trình trong nước về kế toán quản trị còn chưa sâu, các nội dung liên quan đến kế toán quản trị, chiến lược kinh doanh còn hạn chế, vẫn còn phải cập nhật nhiều hơn để phù hợp với xu hướng phát triển của thế giới...

Một số kiến nghị

Xu thế hội nhập và thách thức từ cạnh tranh đã khiến cho kế toán quản trị hiện đang nhận được sự đón nhận rất tích cực từ nhiều nhà quản trị nhằm mục tiêu nâng cao chất lượng quản lý và hiệu quả kinh doanh của DN mình. Tuy nhiên, để kế toán quản trị thực sự phát huy hiệu quả, còn rất nhiều việc phải làm trong thời gian tới, cụ thể:

Thứ nhất, cần thay đổi nhận thức của lãnh đạo DN về vai trò của kế toán quản trị trong hoạt động điều hành, giám sát và đưa ra các quyết định kinh doanh của DN. Hội nhập kinh tế quốc tế hiện nay không còn là xu thế mà là thực tế khi nước ta đã tham gia hầu hết các tổ chức, các hiệp định thương mại trên thế giới. Do vậy, các nhà quản trị cần phải hiểu được kế toán quản trị có vai trò quan trọng trong quá trình ra quyết định và dẫn dắt DN đến thành công. Bản thân DN cũng cần dành nguồn lực tài chính để tham gia đào tạo các khóa này. Không chỉ dựa vào sự thay đổi của DN, mà các cơ quan quản lý DN, hiệp hội nghề nghiệp... cũng phải có trách nhiệm chung trong việc đưa kế toán quản trị áp dụng nhiều hơn trong thực tế hoạt động của DN.

Thứ hai, các trường đại học cần tích cực hơn nữa trong việc xây dựng các chương trình đào tạo về kế toán quản trị. Các trường đại học cần đưa các khóa đào tạo về kế toán quản trị cho các DN cũng là một cách để họ hiểu và thay đổi nhận thức về lĩnh vực này. Ngược lại, một khi cộng đồng DN dành sự quan tâm thực sự thì sự đòi hỏi của DN về kế toán quản trị sẽ là áp lực buộc các trường đại học phải thay đổi nội dung và chương trình đào tạo đáp ứng nhu cầu của thị trường. Ngoài ra, các cơ sở giảng dạy cần đầu tư cho nghiên cứu những kiến thức kế toán quản trị tiên tiến mà thế giới đang giảng dạy cho sinh viên, thay đổi nhận thức của sinh viên kế toán về vai trò của kế toán quản trị, để khi về DN, họ không chỉ làm tròn vai trò là người ghi sổ kế toán, lập báo cáo tài chính, mà phải là

các chuyên gia tư vấn, tham gia vào quá trình ra quyết định, xây dựng và thực hiện chiến lược tại DN.

Thứ ba, tiếp tục hoàn thiện mô hình kế toán quản trị hiện đại nhằm nâng cao vai trò của kế toán quản trị trong điều hành DN. Trong điều kiện hội nhập kinh tế quốc tế hiện nay, một khi Việt Nam đã tham gia sâu vào các Hiệp định Thương mại tự do, Cộng đồng Kinh tế ASEAN, thì bên cạnh các cơ hội để phát triển, thách thức cho DN cũng ngày càng nhiều hơn. Để giúp DN có thêm công cụ cạnh tranh và đứng vững trên thị trường, thì cần đưa kế toán quản trị ứng dụng nhiều hơn, trở thành công cụ đáng tin cậy trong việc đưa ra các quyết định của nhà quản trị.

Kế toán quản trị là việc thu thập, xử lý, phân tích và cung cấp thông tin kinh tế, tài chính theo yêu cầu quản trị và quyết định kinh tế, tài chính trong nội bộ đơn vị kế toán. Chủ yếu là nội bộ của tổ chức kinh tế đó nhằm phục vụ công tác quản lý và hoạch định tài chính trong tương lai nhằm tiết kiệm chi phí tối thiểu và tăng tối đa lợi nhuận.

Thứ tư, “đi tắt, đón đầu” ứng dụng kế toán quản trị hiện đại thông qua việc tăng cường học tập kinh nghiệm của các quốc gia trên thế giới. Thực tế cho thấy, kế toán quản trị hiện rất phổ biến ở những quốc gia có nền kinh tế phát triển. Chẳng hạn, tại Hoa Kỳ, các DN đều áp dụng mô hình kết hợp kế toán quản trị và kế toán tài chính, hoặc mô hình phối hợp với hệ thống kế toán quản trị chi phí được tách riêng. Trong khi đó, tại Pháp, các DN lại sử dụng mô hình tách rời. Theo đó, kế toán quản trị đặt trọng tâm vào việc xác định và kiểm soát chi phí ở các DN sản xuất, bằng cách chia chi phí theo các trung tâm trách nhiệm quản lý, phân tích đánh giá và tìm các nguyên nhân làm sai lệch chi phí và cuối cùng điều hòa giữa kế toán tài chính và kế toán quản trị... Có thể nói, với xu thế hội nhập hiện nay, các DN Việt Nam rất thuận lợi trong việc học tập kinh nghiệm kế toán quản trị hiện đại từ các DN ở các nước phát triển thông qua việc tăng cường hợp tác và đào tạo về kế toán quản trị để ứng dụng trong thời gian sớm nhất và chi phí thấp nhất.

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Tài chính (2003), *Hệ thống chuẩn mực kế toán Việt Nam*;
2. Đại học kinh tế TP. Hồ Chí Minh, *Kế toán Quản trị*, NXB Lao Động, 2011;
3. Anthony A. Atkinson, Rajiv D. Banker, Robert S. Kaplan, Smark Young. *Management Accounting. International Edition*;
4. Jones, S., and A. R. Belkaoui (2010), *Financial accounting theory*. Melbourne: Cengage Learning, Point of view, 2009, www.iasplus.com (accessed April 2, 2010).